

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

- 3.1 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.2 การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล
- 3.3 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 การสร้างแบบสัมภาษณ์
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 การนำเสนอข้อมูล
- 3.8 ปัญหาที่พบในการวิจัย

3.1 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แสดงไว้ในบทที่ 2 โดยมีประเด็นของการศึกษาค้นคว้าแบ่งเป็น 7 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
2. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งชื่อ
 - 2.1 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งชื่อตราสินค้า
 - 2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งชื่ออาหาร
 - 2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับที่มาของภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างคำ
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความหมาย
5. เอกสารเกี่ยวกับฉลากสินค้า
6. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจ
7. เอกสารเกี่ยวกับภูมิปัญญา

3.2 การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยนี้มีงบประมาณจำกัด ผู้วิจัยจึงต้องวางแผนการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถเป็นตัวแทนของสินค้าชุมชนได้ดีที่สุด โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าชุมชนในจังหวัดสงขลาทางอินเทอร์เน็ต และพบว่าข้อมูลสินค้าชุมชนที่สามารถค้นคว้าได้จำนวนมากและมีหลากหลายสินค้ามีแหล่งผลิตอยู่ที่อำเภอหาดใหญ่และอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา แต่ผู้วิจัยไม่ได้คัดเลือกอำเภอหาดใหญ่เนื่องจากมีสภาพความเป็นชุมชนเมืองสูง ในขณะที่อำเภอสทิงพระเป็นอำเภอที่มีการส่งเสริมในเรื่องของวิถีชุมชน ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่น มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่น่าสนใจและแสดงเอกลักษณ์เฉพาะตนอย่างชัดเจน ผู้วิจัยมุ่งประเด็นการศึกษาที่ชุมชนที่มีวัฒนธรรมของท้องถิ่นแบบดั้งเดิมเป็นหลัก จึงคัดเลือกอำเภอสทิงพระเป็นตัวแทนของพื้นที่ศึกษาในจังหวัดสงขลา

2. ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

3. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสินค้าตำบลของตำบลทั้ง 11 ตำบลในอำเภอสทิงพระจากเว็บไซต์ไทยตำบล www.thaitambon.com และเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 11 ตำบล ในอำเภอ สทิงพระ ได้แก่ ตำบลจะทิ้งพระ ตำบลกระดังงา ตำบลสนามชัย ตำบลดีหลวง ตำบลชุมพล ตำบลคลองรี ตำบลคูซุด ตำบลท่าหิน ตำบลวัดจันทร์ ตำบลบ่อแดง และตำบลบ่อदान

4. ในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกตำบล 5 ตำบลเพื่อเป็นตัวแทนของตำบล 11 ตำบลในอำเภอสทิงพระ โดยคัดเลือกจากตำบลที่มีผลิตภัณฑ์ชุมชนมาก มีความหลากหลายและมีการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้ข้อมูลจากเว็บไซต์ไทยตำบล www.thaitambon.com และเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 11 ตำบล ในอำเภอสทิงพระ ตำบลที่ได้รับการคัดเลือกคือ

1. ตำบลจะทิ้งพระ (สินค้าชุมชนที่น่าสนใจ เช่น น้ำบูดู หัตถกรรมโยตาล)
2. ตำบลดีหลวง (สินค้าชุมชนที่น่าสนใจ เช่น ขนמדุนี ขนมโกมิไส้ ขนมหั่วงา หมวกโยตาลโตนด)
3. ตำบลคูซุด (สินค้าชุมชนที่น่าสนใจ เช่น ลูกตาลกวน ลอนตาลแก้ว ลูกตาลกรอบ)
4. ตำบลท่าหิน (สินค้าชุมชนที่น่าสนใจ เช่น สบู่ตาลโตนด น้ำตาลโตนดตราเลี้ยงข้าว)

5. ตำบลสนามชัย (สินค้าชุมชนที่น่าสนใจ เช่น น้ำพริกสมุนไพรร น้ำพริกตะไคร้)

5. ติดต่อขอรับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าชุมชนและผู้ผลิตสินค้าชุมชนกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสทิงพระ ณ ที่ว่าการอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

6. นำข้อมูลราคาสินค้าที่ได้คัดเลือกไว้เบื้องต้นไปตรวจสอบกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสิงขร จังหวัดสงขลา ทำให้ทราบว่าสินค้าชุมชนหลายชนิดที่ปรากฏบนเว็บไซต์ไทยตำบลนั้นผู้ผลิตได้เลิกกิจการไปแล้ว ผู้วิจัยจึงติดต่อกับสำนักงานพัฒนาชุมชนเพื่อขอข้อมูลของผู้ผลิตสินค้าชุมชนที่ยังดำเนินกิจการอยู่และมีการใช้ราคาสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ที่มีข้อความแสดงข้อมูลของสินค้า

7. ผู้วิจัยได้เดินสำรวจตลาดขายสินค้าชุมชนและสอบถามจากผู้ค้าขายในตลาดที่ตำบลสนามชัยเพื่อสำรวจว่ามีสินค้าชุมชนใดบ้างที่มีราคาสินค้าเพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมจากข้อมูลขอสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสิงขร

3.3 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อได้ข้อมูลของผู้ผลิตสินค้าชุมชนที่เป็นปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากสินค้าชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีการใช้ราคาสินค้าทำให้ผู้ผลิตสินค้าชุมชนที่ใช้ราคาสินค้าเพียง 13 ราย ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกผู้ผลิตทั้ง 13 ราย จากตำบล 6 ตำบล ดังนี้

1. ตำบลจะทิ้งพระ จำนวน 2 ราย

1.1 นางณอม ศิริรักษ์ สังกัดกลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้าน

ที่อยู่ 42-43 หมู่ 4 ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสิงขร จังหวัดสงขลา

1.2 กลุ่มโหนดทิ้ง (กลุ่มหัตถกรรมใยตาลสิงขร)

ประธานกลุ่ม นายบัณฑิต หนูเพชร

ที่อยู่ 15 หมู่ 4 ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสิงขร จังหวัดสงขลา

2. ตำบลดีหลวง จำนวน 4 ราย

2.1 กลุ่มแม่บ้านออมทรัพย์ทำขนมพื้นเมือง (เจ้าหลวง)

ประธานกลุ่ม นางจันทร์เพ็ญ เกื้อหนู

ที่อยู่ 47/2 หมู่ 8 ตำบลดีหลวง อำเภอสิงขร จังหวัดสงขลา

2.2 กลุ่มสตรีทำขนมพื้นบ้าน บ้านพังไม้ไผ่

ประธานกลุ่ม นางอรุณ ไชยแก้ว

ที่อยู่ 60 หมู่ 8 ตำบลดีหลวง อำเภอสิงขร จังหวัดสงขลา

2.3 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านชะแม

ประธานกลุ่ม นางบุญญา ชุมแสง

และผู้ให้สัมภาษณ์ร่วม 1 คนคือนางปิวิภา จินดาราม

ที่อยู่ 39/1 หมู่ 6 ตำบลดีหลวง อำเภอสิงขร จังหวัดสงขลา

- 2.4 นายอำนวย รัตนอรุณ
ที่อยู่ 63/1 หมู่ 1 ตำบลดีหลวง อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา
3. ตำบลชุมพล จำนวน 3 ราย
 - 3.1 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านคลองฉนวน
ประธานกลุ่ม นางนิตย แก้วดีเลิศ
และผู้ให้สัมภาษณ์ร่วม 1 คนคือนางดำ คล้ายสินวล
ที่อยู่ 11 หมู่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา
 - 3.2 กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านชุมพล
ประธานกลุ่ม นางเพ็ญศรี ยุพยงค์
ที่อยู่ 23/1 หมู่ 7 ตำบลชุมพล อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา
 - 3.3 นางวิลาวรรณ จันทร (น้องอีด)
ที่อยู่ 20 หมู่ 7 ตำบลชุมพล อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา
4. ตำบลคูขุด จำนวน 2 ราย
 - 4.1 กลุ่มแม่บ้านชมรมชาวประมงและกองทุนหมู่บ้าน
ประธานกลุ่ม นางวรินทร์ แก้วศรี
ที่อยู่ 38/1 หมู่ 5 ตำบลคูขุด อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา
 - 4.2 กลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านคอนคันเหนือ
ประธานกลุ่ม นางมาลา พานิชกรณ์
ที่อยู่ 13 หมู่ 7 ตำบลคูขุด อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา
5. ตำบลท่าหิน จำนวน 1 ราย
 - 5.1 กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าหิน (กลุ่มน้ำผึ้งผง)
ประธานกลุ่ม นางพูนทรัพย์ ศรีชู
ที่อยู่ 11/42 หมู่ 7 ตำบลท่าหิน อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา
6. ตำบลสนามชัยจำนวน 1 ราย
 - 6.1 นางสุนีย์ จันทิวัฒน์ (พี่สุนีย์)
ที่อยู่ ร้านสุนีย์พี้นรงค์ ตลาดสนามชัย ตำบลสนามชัย อำเภอสตึงพระ
จังหวัดสงขลา

3.4 การสร้างแบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามได้แก่แบบสัมภาษณ์ (คู่มือภาคผนวก) โดยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ดังนี้

1. สร้างแบบสัมภาษณ์โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับฉลากสินค้า ชื่อสินค้า ตราสินค้า ข้อมูลบนฉลากสินค้า โดยใช้แนวทางแบบสัมภาษณ์จากวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับฉลากสินค้า

ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นต่อไปนี้

1. ที่มา ความหมาย และกระบวนการในการตั้งชื่อและตราสินค้า
2. ความเห็นของผู้ผลิตต่อชื่อและตราสินค้า ฉลากสินค้า รวมถึงผลิตภัณฑ์
3. การประยุกต์ภูมิปัญญาชุมชนเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์
4. วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการบริโภคสินค้าชุมชน
5. ปัญหาในการตั้งชื่อตราสินค้า การระบุข้อมูลในฉลากสินค้า
6. ความต้องการหรือความคาดหวังเกี่ยวกับอนาคตของสินค้า

2. ส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 คนทำการตรวจสอบ และนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ประกอบการสัมภาษณ์

4. อุปกรณ์อื่น ๆ ในการเก็บข้อมูลภาคสนามคือ

- 4.1 เครื่องบันทึกเสียง MP3
- 4.2 กล้องถ่ายรูป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ติดต่อพัฒนาการประจำสำนักงานพัฒนาชุมชนสติงพระให้คำแนะนำตัวแทนผู้ผลิตสินค้าชุมชนในข้อ 3.3 เพื่อทำการสัมภาษณ์ โดยพัฒนากรได้ช่วยเหลือและนำทางไปยังโรงเรือนที่ใช้ผลิตและร้านจำหน่ายสินค้าของผู้ผลิตแต่ละกลุ่ม

2. สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ผลิตกลุ่มละ 1 คนโดยใช้แบบสัมภาษณ์ในข้อ 3.4 ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต การมีส่วนร่วมในการทดลองทำสินค้าชุมชน ยิ่งไปกว่านั้น ในขณะที่สัมภาษณ์มักจะมีสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มที่กำลังผลิตสินค้าร่วมฟังคำถามและช่วยให้ข้อมูลเพิ่มเติม

3. รวบรวมฉลากสินค้าชุมชนจากผู้ผลิตทั้ง 13 รายได้ฉลากสินค้าและบรรจุภัณฑ์จำนวน 46 ชิ้น ซึ่งฉลากมีการปรับเปลี่ยนแตกต่างกันไปแต่ละรุ่น แต่เมื่อสอบถามพบว่าผู้ผลิตใช้ฉลากสินค้าที่มีจนกว่าจะหมดเพื่อประหยัดต้นทุน ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากฉลากสินค้าที่ยังคงใช้อยู่ทุกแบบ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ นำเอาข้อมูลหลากหลายสินค้าและข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาแบ่งเป็น 5 ประเด็นใหญ่ ดังนี้

1. ศึกษาการตั้งชื่อสินค้าชุมชนในประเด็นหลัก 2 ประเด็น คือ
 - 1.1 ศึกษาการลักษณะภาษาของชื่อตราสินค้าชุมชน 3 ลักษณะ
 - ก. ที่มาของภาษา
 - ข. จำนวนพยางค์
 - ค. การสร้างคำ
 - 1.2 ศึกษาโครงสร้างทางความหมายของชื่อตราสินค้าชุมชน
2. ศึกษาข้อความที่ปรากฏบนฉลากสินค้าใน 2 ประเด็นหลัก คือ
 - 2.1 ลักษณะข้อความบนฉลากสินค้าจำแนกตามการปรากฏ 2 ประเภท
 - ก. ข้อความที่ปรากฏเสมอ
 - ข. ข้อความที่ปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้
 - 2.2 กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจ
3. ศึกษาความสัมพันธ์ของชื่อตราสินค้าและข้อมูลบนฉลากกับวิถีชีวิตและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. สำรวจและวิเคราะห์ความคิดเห็น ความต้องการและปัญหาของผู้ผลิตสินค้าชุมชนที่มีต่อชื่อตราสินค้าและฉลากสินค้าของผลิตภัณฑ์ของตนเอง
5. เสนอแนะแนวทางการตั้งชื่อตราสินค้าและข้อมูลบนฉลากสินค้าชุมชน

ในการวิเคราะห์ใช้แนวทางและแนวคิดดังนี้

1. ลักษณะของภาษาในการตั้งชื่อสินค้าชุมชนในประเด็นของที่มาของภาษาที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อนี้ยึดหลักตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2550, พจนานุกรมภาษาบาลี-ไทย ฉบับนักศึกษา (2530), พจนานุกรมภาษามลายู-ไทย (2525), หนังสือจีนใช้ไทยยืม (นวรรตน์ ภัคติกำ, 2553) หนังสือเขมรใช้ไทยยืม (ศานติ ภัคติกำ, 2553) และหนังสือภาษาต่างประเทศในภาษาไทย (วิไลศักดิ์ กิ่งคำ, 2550)
2. การวิเคราะห์การสร้างคำจะประยุกต์แนวคิดเรื่องการสร้างคำของ Yule (2010) สุนันท์ อัญชลีบุญ (2546) และ อุมารณ สัมมาน (2538) ซึ่งประยุกต์แนวคิดด้านการสร้างคำของ Bauer (1983), Francis (1985) และ Yule (1985) มาใช้ในการวิเคราะห์การสร้างคำในภาษาไทย
3. การวิจัยความหมายของชื่อสินค้าชุมชนใช้แนวทางการวิเคราะห์จากแนวคิดของ นิพัทธ์ บุญไพศาลสถิตย์ (Boonpaisarnsatit, 2005) ประมวล ชนะบุญ (2553) อนันตยา คอมีธิ (2548) และศศิธร สินถาวรกุล (2547) มาใช้ในการวิเคราะห์ชื่อตราสินค้าชุมชน

4. ใช้เกณฑ์การกำหนดข้อมูลบนฉลากสินค้าของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (2553) เพื่อเป็นแนวทางในการเทียบกับข้อมูลที่ปรากฏอยู่บนฉลากสินค้าชุมชน

5. การวิเคราะห์ทฤษฎีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจใช้แนวคิดของ ของศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2539) เข้ากับแนวคิดด้านการจูงใจทางภาษาศาสตร์ของวิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ (2537) และวัสสิกา รุณาคม (2546)

6. แนวคิดด้านภูมิปัญญาของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา (2554) เอกวิทย์ ณ ถลาง (2542) และภูมิปัญญาท้องถิ่นของสุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2540) ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของชื่อตราสินค้าและข้อมูลบนฉลากกับวิถีชีวิตและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. ความคิดเห็นของผู้ผลิตที่มีต่อฉลากสินค้าของตนเองและความต้องการพัฒนาฉลากสินค้าของผู้ผลิตนั้นมาจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นหลัก

3.7 การนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ โดยนำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 บท บทที่ 4 นำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวชื่อภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อตราสินค้าและข้อมูลบนฉลากสินค้าชุมชน ส่วนบทที่ 5 นำเสนอเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชนที่ปรากฏหรือสะท้อนจากชื่อตราสินค้าและข้อมูลบนฉลากสินค้าชุมชน

3.8 ปัญหาที่พบในการวิจัย

การวิจัยประสบปัญหาในด้านข้อมูลดังนี้

1. จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับฉลากสินค้าชุมชนจากเว็บไซต์ไทยตำบล แต่ปรากฏว่าผู้ผลิตสินค้าชุมชนหลายรายได้ล้มเลิกกิจการไปจึงทำให้ต้องเก็บข้อมูลตามกลุ่มผู้ผลิตที่มีอยู่ ไม่สามารถกำหนดสัดส่วนของพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่างให้เท่ากันได้

2. สินค้าชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีฉลากสินค้าเนื่องจากการประหยัดต้นทุน และวางจำหน่ายเฉพาะในระดับภูมิภาค จึงไม่มีฉลากสินค้า ทำให้ข้อมูลที่ได้มีจำนวนน้อย